

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана факультету суспільних наук
/ Остапець Ю.О. /
« 18 » 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Регіональна політика в країнах Європейського Союзу

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Регіональна політика в країнах Європейського Союзу» для здобувачів вищої освіти галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування освітньої програми Публічне управління та адміністрування.

Розробники: Ключкович А. Ю., доцент, доктор політичних наук, доцент кафедри політології і державного управління.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління

протокол № 9 від «30» червня 2020 р.

В.о. завідувача кафедри Вегеш М.М.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 7 від «25» червня 2020 р.

Голова науково-методичної комісії Стряпко І.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3-ий	3-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 4 аудиторних – 50 самостійної роботи студента – 70	5-ий	5-ий
	Лекції:	
	30	14
	Практичні (семінарські):	
	20	–
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	70	106

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Регіональна політика в країнах ЄС» є формування в студентів теоретичних знань і практичних навичок, достатніх для аналізу інституційних, політико-правових і фінансових аспектів регіональної політики Європейського Союзу, проблем регіонального розвитку в окремих країнах ЄС.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальних компетентностей:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК-2);
- здатність виявляти, оцінювати та вирішувати проблеми, враховуючи фактор ризику (ЗК-8);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-9);
- здатність спілкуватись іноземною мовою (ЗК-11);
- здатність працювати у міжнародному контексті (ЗК-14).

2) фахових компетентностей:

- здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування (ФК-10);
- здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя, знати процедури участі в діяльності політичних інститутів демократичної держави, органів місцевого самоврядування (ФК-13);
- здатність здійснювати моніторинг соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах з метою прийняття ефективних управлінських рішень (ФК-14);
- здатність оцінювати потенціал та розробляти план розвитку громад і територій в умовах реформи децентралізації (ФК-16);
- здатність до порівняння та оцінювання вітчизняних та зарубіжних регіональних практик діяльності органів публічної влади (ФК-17).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Регіональна політика в країнах ЄС» є опанування таких навчальних дисциплін освітньо-професійної програми (ОПП):

OK10	Система органів державної влади країн світу
OK11	Політична географія та геополітика
OK14	Основи менеджменту та маркетингу
OK15	Макроекономіка та мікроекономіка
OK21	Глобалізація і глобальне управління

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до ОПП «Публічне управління та адміністрування», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування	ПРН-6
уміти застосовувати демократичні технології прийняття управлінських рішень, враховуючи інтереси й потреби громадян, представників певної спільноти, суспільства та держави	ПРН-17
знати теоретичні, методологічні і практичні аспекти здійснення моніторингу соціально-політичної стабільності у прикордонних регіонах з метою прийняття ефективних управлінських рішень	ПРН-19
уміти розробляти рекомендації для органів державної влади та місцевого самоврядування щодо упередження та нівелювання чинників дестабілізації суспільно-політичних процесів	ПРН-21
знати вітчизняні та зарубіжні регіональні практики діяльності органів публічної влади	ПРН-22
знати принципи та механізми управління розвитком територіальних громад	ПРН-23

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Регіональна політика в країнах ЄС»:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
знати нормативно-правові акти, що регулюють регіональну політику країн ЄС; вміти застосовувати положення європейського законодавства в дослідницькій і професійній діяльності; знати особливості інституційного забезпечення та регулятивних механізмів реалізації регіональної політики ЄС	ПРН-6
вміти використати європейські стандарти, практичний досвід країн ЄС для розробки та реалізації державної регіональної політики	ПРН-17
використовувати методологію регіоналістики в дослідницькій діяльності; розуміти теоретико-методологічні проблеми аналізу регіонального розвитку; вміти організувати та презентувати наукове дослідження з проблематики регіонального розвитку країн ЄС та України, транскордонних процесів, прикордоння	ПРН-19
знати критерії оцінювання розвитку регіонів, особливості політики ЄС щодо депресивних регіонів, а також стратегії розв'язання регіональних проблем в окремих європейських країнах; уміти готувати звіти, розробляти рекомендації для органів публічного управління щодо шляхів попередження чи розв'язання регіональних проблем, виходячи з досвіду країн ЄС	ПРН-21
знати специфіку регіональної політики в розвинутих європейських країнах і постсоціалістичних країнах-членах ЄС; розуміти місце транскордонного співробітництва в регіональному розвитку ЄС та України	ПРН-22
знати принципи та особливості реалізації політики ЄС щодо розвитку транскордонного співробітництва, місцевого самоврядування та міжнародної співпраці регіонів	ПРН-23

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- екзамен;
- аналітичне есе;
- презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичного есе, підготовка презентації з проблеми.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання				Модульна контрольна робота	Самостійна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	22	100
7	7	7	7			

T1, T2... - теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання				Модульна контрольна робота	Самостійна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	50	22	100
7	7	7	7			

T1, T2... - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	4	28	4	28
Есе	1	10	1	10
Презентація (аналітичне завдання)	1	12	1	12
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Мінімальний поріг для допуску до модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох запитань описово-аналітичного характеру.

Перше і друге запитання покликані оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу і орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше і друге запитання модульної контрольної роботи максимально можуть бути оцінені у 15 балів кожне.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Теоретичні основи регіональної політики

Теоретико-методологічні проблеми аналізу регіональної політики. Економічна і політична регіоналістика. Поняття території та регіону, їх ознаки. Регіоналізація: суть і її критерії. Оцінювання розвитку регіону. Критерії класифікації та основні види регіонів. Статистична система адміністративно-територіальних одиниць NUTS. Транскордонні регіони. Регіон і регіоналізм. Фактори регіонального розвитку. Суть поняття «регіональна політика», її завдання, суб'єкти та об'єкти. Напрямки реалізації регіональної політики. Суть поняття «регіональна політика ЄС». Державна регіональна політика України, напрямки її реалізації. Значення регіональної політики для суспільного розвитку.

Тема 2. Еволюція регіональної політики ЄС

Витоки та етапи формування європейської регіональної політики. Становлення регіональної політики ЄЕС (1957–1975 рр.). Розвиток регіональної політики ЄЕС (середина 1970-х – початок 1980-х рр.). Корекція європейської регіональної політики у другій половині 1980-х – 1990-х рр. Реформування регіональної політики ЄС після вступу нових країн-членів у 2004 рр.. Реструктуризація структурних фондів на початку 2000-х рр. Пріоритети регіональної політики в 2007–2013 рр. Програмні ініціативи ЄС на період 2014–2020 рр. Особливості сучасного етапу еволюції регіональної політики ЄС.

Тема 3. Регіональна політика ЄС: пріоритети та принципи

Асиметрії регіонального розвитку країн ЄС. Інструменти політики вирівнювання в ЄС. Цілі та завдання регіональної політики ЄС. Принципи регіональної політики ЄС. Проблеми відносин центру з регіонами. Співвідношення європейської та національної регіональної політики. Ключові характеристики регіональної політики ЄС.

Тема 4. Інституційне забезпечення регіональної політики ЄС

Нормативно-правова база регіональної політики ЄС. Інституційна інфраструктура регіональної політики ЄС. Рівні інституційного забезпечення регіональної політики ЄС. Наднаціональні інститути регіональної політики ЄС. Суб'єкти державної регіональної політики в країнах ЄС. Роль недержавних організацій у виробленні європейської регіональної політики. Комітет регіонів як консультативний орган ЄС.

МОДУЛЬ 2

Тема 5. Структурні фонди та фінансові механізми реалізації регіональної політики ЄС

Структурні фонди як основні інструменти реалізації регіональної політики ЄС. Завдання та принципи діяльності структурних фондів ЄС. Види структурних фондів ЄС. Європейський соціальний фонд. Європейський фонд регіонального розвитку. Фонд згуртування. Європейські фінансові інструменти для допомоги країнам-кандидатам на вступ в ЄС. Управління фінансовими ресурсами фондів. Головні результати діяльності структурних фондів ЄС.

Фінансові інструменти реалізації регіональної політики ЄС. Інвестиційні гранти. Науко-освітні грантові програми. Система мікрофінансування. Субсидії. Програмні ініціативи ЄС в період 1990-2020 рр.

Тема 6. Транскордонне співробітництво в системі регіональної політики країн ЄС

Транскордонне співробітництво: форми, суб'єкти та завдання. Місце транскордонного співробітництва в регіональному розвитку. Політика ЄС щодо розвитку транскордонного співробітництва. Інституційне забезпечення міжнародної співпраці регіонів. Єврорегіон як форма транскордонного співробітництва. Регіональні проекти та програми транскордонного співробітництва. Україна в системі європейського транскордонного співробітництва.

Тема 7. Регіональна політика в розвинутих країнах ЄС

Основні напрями та специфіка регіональної політики в розвинутих країнах ЄС. Регіональна політика Німеччини. Регіональна політика Франції. Регіональна політика країн Бенілюксу. Регіональна політика в країнах Скандинавії. Диспропорції регіонального розвитку. Політика щодо депресивних регіонів у розвинених країнах. Приклади успішного розв'язання регіональних проблем.

Тема 8. Регіональна політика в постсоціалістичних країнах-членах ЄС

Особливості регіонального розвитку Центрально-Східної Європи. Основні напрями та специфіка регіональної політики в постсоціалістичних країнах-членах ЄС. Стратегії розв'язання регіональних проблем в окремих країнах Центрально-Східної Європи. Регіональна політика Словаччини. Регіональна політика Польщі. Регіональна політика Чехії. Регіональна політика Угорщини. Особливості регіональної політики у країнах Балтії.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Теоретичні основи регіональної політики	14	4	2			8
Тема 2. Еволюція регіональної політики ЄС	12	2	2			8
Тема 3. Регіональна політика ЄС: пріоритети та принципи	12	2	2			8
Тема 4. Інституційне забезпечення регіональної політики ЄС	14	4	2			8
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	54	14	8			32
Модуль 2						
Тема 5. Структурні фонди та фінансові механізми реалізації регіональної політики ЄС	14	4	2			8
Тема 6. Транскордонне співробітництво в системі регіональної політики країн ЄС	12	2	2			8
Тема 7. Регіональна політика в розвинутих країнах ЄС	19	4	4			11
Тема 8. Регіональна політика в постсоціалістичних країнах-членах ЄС	19	4	4			11
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	66	16	12			38
Разом за семестр	120	30	20			70

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Теоретичні основи регіональної політики	14	2				12
Тема 2. Еволюція регіональної політики ЄС	14	2				12
Тема 3. Регіональна політика ЄС: пріоритети та принципи	14	2				12
Тема 4. Інституційне забезпечення регіональної політики ЄС	14	2				12

Тема 5. Структурні фонди та фінансові механізми реалізації регіональної політики ЄС	14	2				12
Тема 6. Транскордонне співробітництво в системі регіональної політики країн ЄС	12					12
Тема 7. Регіональна політика в розвинутих країнах ЄС	19	2				17
Тема 8. Регіональна політика в постсоціалістичних країнах-членах ЄС	19	2				17
Разом за модуль	120	14				106
Разом за семестр	120	14				106

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

Назва теми	Кількість годин	
	денна	заочна
Тема 1. Теоретичні основи регіональної політики	2	
Тема 2. Еволюція регіональної політики ЄС	2	
Тема 3. Регіональна політика ЄС: пріоритети та принципи	2	
Тема 4. Інституційне забезпечення регіональної політики ЄС	2	
Тема 5. Структурні фонди та фінансові механізми реалізації регіональної політики ЄС	2	
Тема 6. Транскордонне співробітництво в системі регіональної політики країн ЄС	2	
Тема 7. Регіональна політика в розвинутих країнах ЄС	4	
Тема 8. Регіональна політика в постсоціалістичних країнах-членах ЄС	4	
Разом	20	

6.4. Самостійна робота

Назва теми	Кількість	
	денна	заочна
Тема 1. Теоретичні основи регіональної політики	8	12
Тема 2. Еволюція регіональної політики ЄС	8	12
Тема 3. Регіональна політика ЄС: пріоритети та принципи	8	12
Тема 4. Інституційне забезпечення регіональної політики ЄС	8	12
Тема 5. Структурні фонди та фінансові механізми реалізації регіональної політики ЄС	8	12
Тема 6. Транскордонне співробітництво в системі регіональної політики країн ЄС	8	12
Тема 7. Регіональна політика в розвинутих країнах ЄС	11	17
Тема 8. Регіональна політика в постсоціалістичних країнах-членах ЄС	11	17
Разом	70	106

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гамов М. С. Регіональна економічна політика Європейського Союзу: досвід для України: монографія / М. С. Гамов, А. О. Єгоров, Г. Л. Кладова, О. О. Нечай, О. П. Сарнацький; Запоріж. нац. техн. ун-т. Запоріжжя, 2010. 191 с.
2. Долішній М. Регіональна політика на рубежі XX – XXI століть: нові пріоритети. Київ: Наукова думка, 2006. 511 с.
3. Європейська інтеграція: регіональна політика Європейського Союзу. Короткий лексикон: посібник / уклад.: С. В. Федонюк, В. І. Галяс; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк : Вежа, 2007. 110 с.
4. Куліш І. М. Державне управління регіональним розвитком України в контексті європейської інтеграції: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 252 с.
5. Писаренко С. М. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації спільної регіональної політики Європейського Союзу: монографія; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. Л. : [б. в.], 2009. 152 с.
6. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи. Львів: ІРД НАН України, 2003. 222 с.
7. Мікула Н. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 395 с.
8. Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / ред.: С. Максименко [та ін.]. К.: Логос, 2000. 170 с.
9. Регіональна політика Європейського Союзу: підручник / за ред. В. Чужикова. К.: КНЕУ, 2016. 495 с.
10. Шамборовський Г. О. Регіональна політика Європейського Союзу: навч. посіб. К.: Знання, 2011. 188 с.

Допоміжна література

1. Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування: [збірник] / Верховна Рада України, Ін-т законодавства [упоряд.: В. О. Зайчук (кер. кол.)] [та ін.]. - 2-ге вид., випр. і допов. К.: Парламент. вид-во, 2010. 788 с.
2. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2009. 520 с.
3. Менеджмент європейської економічної інтеграції: підручник / С. М. Писаренко, Н. В. Горін, Л. А. Українець та ін.; за ред. С. М. Писаренко. К. : Знання, 2012. 373 с.
4. Балян А. В. Пріоритетні напрями регіональної політики Європейського Союзу. *Вісник аграрної науки*. 2005. № 3. С.59-61.
5. Бенчмаркінг регіонального розвитку країн Східної Європи: Болгарія, Польща, Словаччина, Україна: моногр. / за наук.ред. докт. екон. наук, проф. А. І. Крисоватого та докт. екон. наук, проф. Є. В. Савельєва. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 672 с.
6. Будзінський Т. Регіональні тенденції Європейської спільноти: 1945-1992. *Нова політика*. 1999. № 3 . С. 8-14.
7. Бураковський І. Регіональні торговельні угоди за участю ЄС: уроки для України. *Економічний часопис*. 2005. № 3-4. С. 12-16.
8. Вдовічен А. А., Круглянюк А. В. Диспропорційність розвитку регіонів: європейський досвід та його застосування в Україні. *Актуал. проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 220-231.
9. Верменич Я. В. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К. : Інститут історії України НАН України, 2003.
10. Кіш Є. Регіони Європи на початку ХХІ століття. *Політика і час*. 2007. № 1. С. 33-36.

11. Ключкович А. Регіональний вимір електоральної поведінки громадяни України. *Електоральні процеси України в регіональному вимірі: Буковина і Закарпаття: монографія* / Під ред. А.Круглашова і М. Токаря. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2014. С. 128-142.
12. Ключкович А. Реформування територіальної організації публічної влади у Чеській Республіці у контексті реалізації євроінтеграційного курсу. *Регіональні студії*. Ужгород, 2017. №10. С. 22–28.
13. Ключкович А. Децентралізація влади та реформування публічного управління в умовах консолідації демократії в Словаччині (1998–2006 рр.). *Регіональна політика: політико-правові засади, урбаністика, просторове планування, архітектура*: зб. наук. пр. Вип. V. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 22 листопада 2019 р. Київ–Тернопіль: «Бескиди», 2019. В 2-х ч. Ч. 1. С. 212–216.
14. Ключкович А. Особливості децентралізації влади та реформування територіального управління в Словацькій республіці. *Регіональні студії. Науковий збірник за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Регіональне та місцеве управління: український і зарубіжний досвід»* (21 червня 2012 р.). Спецвипуск №7. Ужгород: Ліра, 2012. С. 87–97.
15. Ключкович А. Особливості реформування територіальної організації публічної влади в країнах Вишеградської групи. *Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2017»*, 25-26 квіт. 2017 р.: матеріали доповідей та виступів / редкол.: А. Конверський. К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. Ч. 9. С. 119–121.
16. Ключкович А. Перехід до демократії в Словаччині: динаміка та суперечності суспільно-політичних трансформацій: монографія. Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2019. 416 с.
17. Ключкович А. Політико-правові засади реформування територіального публічного управління в Словацькій Республіці. *Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика*: зб. наук. пр. Вип. IV. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 23 листопада 2018 р. Київ–Тернопіль: «Бескиди», 2018. В 2-х ч. Ч. 1. С. 126–130.
18. Ключкович А. Пріоритети та інструменти реалізації державної стратегії регіонального розвитку України. *Актуальні проблеми політичної науки*. Ужгород, 2017. Вип. 1. С. 75–79.
19. Ключкович А. Реформування регіонального публічного управління в країнах Вишеградської групи. *Регіональна політика: історія, політико-правові засади, архітектура, урбаністика*: зб. наук. пр. Вип. II. Матеріали Третьої Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 22–23 листопада 2017 р. Київ–Тернопіль: «Бескиди», 2017. Ч. 1. С. 142–144.
20. Ключкович А. Реформування територіального публічного управління Чеської Республіки в контексті демократизації політичної системи та вступу до Європейського Союзу (1990-2004 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія*. Вип. 14. Ужгород: Говерла, 2010. С. 192–200.
21. Ковбасюк Ю. В. Нові підходи до формування регіональної політики та регіонального управління. *Актуал. проблеми економіки*. 2014. № 7. С. 246-253.
22. Козирева О. В. Тур О.В. Політика вирівнювання соціально-економічного розвитку регіонів в Європейському Союзі. *Бізнес Інформ*. 2016. № 9. С. 34-39.
23. Кураєва А. Перспективи вступу України до ЄС та модель регіональної економічної інтеграції. *Молода нація. Альманах*. 2003. № 4. С. 60-70.
24. Мельник А., Адамик В. Регіональна політика ЄС та України в умовах поглиблення суперечностей глобалізації. *Журнал європейської економіки*. 2013. Т. 12, № 1. С. 57-78.
25. Мринская О. Розвиток регіональної політики в Європейському Союзі у контексті її становлення в Україні. *Український географічний журнал*. 2000. № 1. С. 22-25.
26. На шляху до Європи: Український досвід єврорегіонів / Київський центр Інституту Схід-Захід; ред.: С. Максименко, І. Студенніков. К.: Логос, 2000. 69 с.
27. Остапеч Ю., Гайданка Є., Ключкович А., Марадик Н. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України: монографія / НДІ політичної регіоналістики, ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород: ПП Данило С.І., 2014. 256 с.

28. Писаренко, С. М. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації спільної регіональної політики Європейського Союзу: монографія; НАН України, Ін-т регіон. дослідж. Л. : [б. в.], 2009. 152 с.
29. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 51.
30. Рибачук Н. Інформування громадян регіону про Європейський Союз та європейську інтеграцію як аспект інформаційної діяльності бібліотеки. *Бібліотечний форум України*. 2007. № 3. С. 35-37.
31. Рудяков П. Сучасні європейські інтеграційні проекти: мотиви, моделі, ризики, регіональний та глобальний контекст. *Політична думка*. 2002. № 2-3. С. 91-107.
32. Семигуліна І. Б. Аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 46-55.
33. Семигуліна І. Б. Оцінка і аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку окремих груп країн Європейського Союзу та їх регіонів в умовах його розширення. *Бізнес Інформ*. 2016. № 4. С. 50-58.
34. Транскордонне співробітництво у Карпатському (Центрально-Східному) регіоні Європи: процеси трансформації: монографія / Я. Голоніч, В. В. Химинець, В. Приходько, О. Єгорова, М. Мачкінова, П. Копінець, П. Матішак, М. Нікел; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Ужгород: Рік-У, 2017. 172 с.
35. Федоренко Г. Загальнотеоретичні проблеми функціонування держави в умовах регіоналізації. *Право України*. 2004. № 11. С. 129-131.
36. Чужиков В. Європейська модель ідентифікації регіональних асиметрій (соціальний аспект). *Україна: аспекти праці*. 2005. № 6. С. 33-38
37. Чужиков В. Модернізація регіональної політики в ЄС. *Економіка України*. 2008. № 3. С. 51-58.
38. Шаповал П. Регіональний вимір державного управління в умовах інтеграції України в ЄС. *Вісник Української Академії державного управління при Президентові України*. 2002. № 2. С. 219-223.
39. Ярошенко І. В. Аналіз і оцінка тенденцій соціально-економічного розвитку країн Європейського Союзу та їх регіонів. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 56-67.
40. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Результативність управління соціально-економічним регіональним розвитком у країнах Європейського Союзу: динаміка, тенденції, аналіз соціально-економічних показників ефективності регіональної політики. *Бізнес Інформ*. 2016. № 6. С. 56-65.
41. Kľučkovič A. Regionálne črty politickej kultúry a volebného správania občanov Ukrajiny: regionalizácia alebo separácia? *Annales Scientia Politica*. Prešov, 2014. Roč. 3. Č. 1. S. 15-19.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
2. Національна парламентська бібліотека України URL: <http://www.nplu.org/>
3. Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/>
4. Соціологічна група «Рейтинг». URL: <http://ratinggroup.ua/about.html>
5. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/>
6. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>
7. EU regional policy. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/
8. European Committee of the Regions. URL: <https://cor.europa.eu/en>
9. Official EU website for regional policy. URL: https://europa.eu/european-union/topics/regional-policy_en
10. The Council of European Municipalities and Regions. URL: <https://www.ccre.org/>